

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Rab Gusztáv*

Cím: *Félóra a Tőzsdén*

Forrás: *Pesti Napló*

Bp.

(Hely)

1929. VIII. 11.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Old)

Osztályozás

Tárgy

387.6

Hely

Idő

"1929"

Személy

FÉLÓRA A TŐZSDÉN

A CSEND HAZA

Megálltam a tőzsde legfelső lépcsőjén és vártam. Néztem, ki megy be és ki jön ki, milyen a ruhája és milyen a cipője, milyen az arca, hová néz és merre megy, mit visz a kezében és mit motyog magában, várja-e autót, vagy gyalog indul a villamos felé, borús-e vagy vidám, közli-e valakivel a gondolatait, vagy mélységesen elhalkítja magában... Néztem az embert, aki érkezik és távozik s valamit visz magával az én soromból és az én pénzből, a tiedből és mindnyájunkból, akik részesei vagyunk az aléltágnak, amely szétterpeszkedik a nagy épületben. Naponta a városunkban forgó idegent is elhozzák autocarón az épület elé, de gyorsan továbbviszik, hogy ne halljon semmit ebből a némaságból s ne lásson semmit az elvonuló arcok fakóságából... Milyen messze van innen a Place de la Bourse nyüzgése és a Wall Street kavargó hömpölygése...

A portást megszólítom:

— Mi a véleménye minderről?

A portás nem a főportás, csak helyettes. Német, aki harminc év óta áll a tőzsde kapujában, most szabadságon van. A helyettesnek kevés az élettapasztalata a Szabadság téren s véleményyt nem mer nyilvánítani, csak a zsebére mutat sokat jelentő mozdulattal és fáradhatatlanul köszönget a távozóknak. Némán, egyenként mennek el ezek. Most van vége az értéktőzsdének, mondják s ma is alig volt forgalom. Csak mennek, mennek, hallgatagon, öreg ügynökök kopott selyemhüvelybe bújtatott esernyővel, izzadtak és gyűrött ruhájuk, néhány fiatal ember, akinek a könyöke fényesebb, mint egy kettőskönyvviteli magántisztviselőé. Hová lett az ifjú tőzsdés derűs, harsány, élethabzsoló, éles nadrágú és rikító nyakkendős figurája? Kopott, kitérdesedett ruházatú, imbolygó nézésű, aprópénzt esörgető, kiábrándult fiatalok ezek, akiktől minden nap húszszor megkérdezik: Mondja fiatal barátom, mit keres maga itt?

S az alportás végül csak ennyit mond esendesen:

— *Balvégzet ez itt...*

A tőzsde kapujában hallottam a történetet a Németről, az öregről, a szabadságon lévő főportásról. A harminc évből, amit itt elálldogált, huszonnyolcat megélt anélkül, hogy elfogta volna a kísértés. *Nem törődött azzal, ami benn történik.* Amikor az értéktőzsde nagytermében egymást tiporták az emberek s az árfolyamok perenként ugrottak fantasztikus magasságokba, ő *süket volt és vak.* Csak nézte filozófikus nyugalomban az autók tömegét, amely alig fért el a tőzsde előtt. Nem játszott. Amikor pedig benn elcsendesedett minden, *két év óta játszik.* Vesz és elad és mindig *veszít.* Számára is *»balvégzet«*, ami itt van. Valaki így magyarázta a kapuban Német balvégzetét:

— *Akkor száll be, amikor a papiros a hullám taráján van.* Mindig akkor. Persze, hogy veszít. Jó, hogy még nyaralni tud.

*

Olyan ez itt, mint valami fáradt és hitetlen küldöttségjárás. Az alportás köszönésére néha visszabökkennek kalapjukat szórakozottan. Alig van valakinél aktatáska. Némelyik kis, kockás papírlapot morzsol a kezében. Lépteik kopognak a széles lépcsőkön. S most hallok, hogy valaki magában felmordul:

— Az érték meg van dögölve. Szórol-szóra ezt mondja. Így. És megy tovább. Utána nézek. *Szürke pofaszakállas, görnyedt kis ember.* Ujjait ugráltatja esernyője nyelén. De-

rült az ég és mégis annyi esernyős ember! Milyen óvatosak lettek!... És borotvátlan képű ügynökök hallgatag sorában valaki magyarázza:

— *Rejtély, hogy ezek az öreg ügynökök miből élnek.* Húsz fillért sem keresnek meg egy nap.

Aki ezt mondja, nem öreg. Ma talán keresett és lenézi sajnálkozva az öregeket. Megáll egy pillanatra. Nagyon köszön egy tömött, fekete-bajuszú férfinak, aki ép most gyújt szivarra. Mások is köszönnek neki. Csak a pénznek szokás így köszönni.

A távozók sorában feltűnik egy különösen fakóarcú ember. Később, benn beszéltek róla, hogy a nagy konjunktúra idején *egy táncosnót vett feleségül.* Példás házasságot éltek s ő hirtelen lavinaszerűen elvesztette mindenét. Az asszony éjjel bejelentette neki, hogy el akar válni tőle *egy másik tőzsdés miatt.* Ő kikelt az ágyból, a klubba ment, ott töltötte az éjszakát s az asszony csakhamar a másiké lett. *A másik is tönkrement.* Az asszony ma megint táncol és a két volt

terj most karonfogva távozik a tőzsdéről. Közös erővel próbálnak talpra állni, hogy mind a ketten visszaszerezzék, amit elvesztettek. Talán az aszszonyt is...

*

Bemegek az épületbe. A nagy előcsarnokban alig lézeng néhány ember. A folyosó végén nyílik a nagy terem, az értéktőzsde terme, ahonnan már majdnem mindenki elszállingózott. Szolgák és asszonyok nagy seprűkkel tisztogatják a termet. Az egyik takarító asszony halomba söpri a szemetet. Ránézek a szemétdombra. Mi van benne? Mit hagytak itt, akik elmentek? Blokkpapír összegyürve, elmosódó számok, ceruzajegyzetek, indigopapír, elhasznált villamosjegy, csokoládé ezüstpapírja, megint szakaszjegy és átszálló, eldobott ceruzavég, két nadrággomb s egy bőrdarab, ami valamelyik rossz cipőről vált le...

A takarítóasszony látja, hogy nézem a szemetet.

— Mostandában mindig egyforma a szemét. Nem több és nem kevesebb.

Elmondja, hogy ma alig száz ember lehetett itt s ez a száz ember sokkal kevesebbet szemetel, mint az az öt-hatezer, aki 1923-ban fordult meg itt

egy délelőtt. Akkor négy ládában kellett kihordani a szemetet. Ma egy is elég.

*

Egy percre beállítok a gazdasági főnökséghez. Egy ősz úr előhív az íróasztal fiókjából egy törzskönyvet. Lapozgat benne, majd monoton hangon ajánlatot tesz:

— Az asztalfiókok közül üres a 19-es, 18-as és 20-as. Ez öt pengő, ha konvenial. A folyosói kisfiókok közül kapható a 30-as, 31-es, 52-es, 56-os, folytassam tovább? Ezekből óhajt? Ez két pengő. Vagy néhány tetszik? Az 5-ös kispáholy ép sza-

bad. Ez kétszázötven pengő és ötszáz pengő a nagy... Ép itt van üresen a 40-es. Halász Lajos is szabad. A kis fülkeje. A telefónt már le szereltem, de újra be lehet vezetni. A kulcsok már itt vannak nálam. Vagy mégis inkább öt-pengős fiók tetszik?

— Mennyi időre kerül öt pengőbe?

— Teljes egy évre, ez természetes — mondja és tovább lapozgat a törzskönyvben s a számok, páholyok, fiókák és fiókák végtelen sorát olvassa fel, hogy szabadon válasszak az üres helyek közül...

*

A büféhez érkezem. Az étlap ki van függesztve a falon. Nagyon olesó. Piritott libamáj egy pengő húsz. A legdrágább étei a sültcsirke. Két pengő. Kis asztaloknál mohón esznek a tőzsdések. Egy férfi élem lép és könyvet kínál eladásra. Bukott tőzsdés. A nagyteremből ide került a büfébe, mint könyvtáros. Nem Nasicit, hanem detektivregényt kínál eladásra...

A büféasztal előtt megáll egy öregember. Két sós kiflit eszik meg rendkívül gyorsan s egy pohár kristályvizet iszik utána. Nem fizet Elmey.

— Ki volt ez az ember? — kérdezem a büfé kisasszonytól.

— Egy nyugdíjas... Igen — folytatja, amikor látja, hogy nem értem — A tőzsde nyugdíjasa. Összeadnak neki havi kétszáz pengőt, mi meg ingyen adunk neki minden nap két kiflit és egy

pohár kristályt. Már a Wurm uccában tekintélyes ügynök volt. Most csak bejárogat ide minden nap. Megeszi a két kiflijét. Üzletet nem köt,

mert üzlete nincs. De a szíve idehúzza...

*

Ismét kinn vagyok a tőzsde előtt a nagykapuban. Egy tőpörödött, vén hordár ácsorog az alportás mellett. A piros sapkáján 391-es bádogszám.

— Mióta van itt? — kérdeztem tőle.

— Negyvenhárom év óta.

— Mindig a tőzsde előtt?

— Negyvenhárom év óta mindig.

— Mit kerestett ma?

— Semmit.

— Tegnap?

— Semmit.

— Tegnapelőtt?

— Akkor is semmit.

— Utoljára mikor kerestett?

— Négy vagy öt nappal ezelőtt. Egy úr a postára küldött.

— Hát miből él?

— Az egyik lányom varr.

— Miért nem megy el innen? Miért nem keres más posztot?

— Mert itt már megszoktam...

*

Szokatlan nyöszörgő hangot hallok magam mögött. Mintha valaki jajgatna. Egy ember halad el mellettem, egy az utolsók közül, akik távoznak. A portás is, a hordár is, a rikkancs is mosolyog. Az ember mogorván tovább megy. Még mindig azt a furcsa hangot hallatja.

— Ez egy régi ügynök — magyarázza meg valaki. — Furcsán nőtt a foga és kétféle madárhangot tudott. A fogai közül adta ki a hangot. Ha jól kerestt valamelyik nap, akkor a lépcsőn kifelé menet mindig a rigófüttyöt utánozta. Ha gyenge volt az üzlet, akkor mint veréb csicsereggett. Tavaly aztán kitört a foga. Májig sem tudta megcsináltatni. De azért még mindig csicsereggni akar, hisz rászokott, hogy hangot adjon, ha elmegy a tőzsdéről. De a levegő most rosszul jön ki a fogai között. Olyan a hang, mint a bagolyhuhogás...

Sokáig néztem a huhogó bagolyember után, miközben lassan bezárták a tőzsde nagy kapuját...

Rab Gusztáv.